

Spis treści

Od autorów 9

Anna Burzyńska **WPROWADZENIE** 13

Teoria literatury dawniej, dziś, jutro 15 • Teoria, literatura i inne dyscypliny 18 – 1. Teoria i poetyka 18 – 2. Teoria i nauka o literaturze 19 – 3. Teoria i literatura 21 – 4. Teoria i interpretacja 23 • XX wiek w teorii. Teoria nowoczesna, ponowoczesna i kulturowa 25 – 1. Przełom antypozytywistyczny 26 – 2. Przełom poststrukturalistyczny 30 – 3. Kulturowy zwrot teorii 31 • W stronę interpretacji 32 – 1. Interpretować 33 – 2. Używać 34 – 3. Nadinterpretować 35 • Teoria dziś. Od pytań esencjalnych do uczestniczenia w kulturze 37 • Podsumowanie 39 • Bibliografia 42

I. Michał Paweł Markowski **PSYCHOANALIZA** 45

Czym jest psychoanaliza? 47 • Analiza ludzkiej *psyche* 49 • Hermeneutyka i fenomenologia 54 • Marzenie senne i jego tłumaczenie 55 • Epifania i bezradność 57 • Archetypy i symbole 59 • Po Freudzie 63 • Lacan i literatura 64 • Podsumowanie 67 • Chronologia 69 • Bibliografia 74

II. Michał Paweł Markowski **FENOMENOLOGIA** 79

Co i jak? 81 • Fundamenty 83 • Ugruntowanie 88 • Filozofia jako ścisła nauka 91 • Teoria literatury Romana Ingardena 93 • Wyobrażenia i *cogito* 95 • Estetyka i recepcja 99 • Podsumowanie 101 • Chronologia 103 • Bibliografia 107

III. Michał Paweł Markowski **FORMALIZM ROSYJSKI** 111

Burzliwa historia 113 • Percepcja, język, rzeczywistość 117 • Esencja i historia 120 • O języku prozy 123 • Podsumowanie 124 • Chronologia 127 • Bibliografia 130

IV. Michał Paweł Markowski **FORMALIZM AMERYKAŃSKI** – **NEW CRITICISM** 133

Amerykanie z Północy i Południa 135 • Angielskie źródła 136 • *Close reading* 139 • Harmonijne napięcia 141 • Podsumowanie 144 • Chronologia 147 • Bibliografia 150

V. Michał Paweł Markowski **BACHTIN** 153

Na marginesie 155 • Władza autonomii / autonomia władzy 156 • W żywiole mowy 158 • Bachtin i poststrukturalizm 159 • Między innymi 163 • Podsumowanie 167 • Chronologia 168 • Bibliografia 171

VI. Michał Paweł Markowski **HERMENEUTYKA** 173

Hermeneutyki 175 • Świadomość i język 178 • Heidegger 180 • Odzyskiwanie utraczonych symboli 183 • Od litery do ducha 185 • Podsumowanie 188 • Chronologia 191 • Bibliografia 193

VII. Anna Burzyńska STRUKTURALIZM (I) 197

Epoka strukturalizmu 199 • De Saussure i wczesny strukturalizm 201 • Praska Szkoła Strukturalna 206 • Czym właściwie jest poetyckość? 209 • Struktura artystyczna 212 • W stronę semantyki 213 • Oswajanie historii 214 • Jakobson i funkcja poetycka 215 • Strukturalizm i krytyka literacka (Genette, Todorov i Barthes) 218 • Podsumowanie 222 • Chronologia 225 • Bibliografia 229

VIII. Anna Burzyńska SEMIOTYKA 231

Od starożytności 233 • Peirce: świat jako uniwersum znaków 235 • De Saussure: rodziny semiologii 239 • Wiedza o znakach w wiedzy o literaturze 242 • Benveniste: w stronę semantyki wypowiedzi 244 • Łotman: model, tekst, kultura 246 • Eco: semiotyka i interpretacja 254 • Barthes: mitologia semiologiczna 262 • Podsumowanie 268 • Chronologia 270 • Bibliografia 275

IX. Anna Burzyńska STRUKTURALIZM (II) 279

Strukturalizm „wysoki” 281 • Lekcja lingwistyki 281 • W świecie bajki 286 • Poszukiwanie gramatyki literatury 288 • 1966: manifest narratologiczny 290 • Poetyka odbioru (polska szkoła teorii komunikacji literackiej) 293 • W stronę świata tekstów (poetyki intertekstualne lat osiemdziesiątych) 294 • Podsumowanie 295 • Chronologia 298 • Bibliografia 302

X. Anna Burzyńska POSTSTRUKTURALIZM 305

1966: wzlot i kryzys strukturalizmu 307 • Baltimore 1966: oficjalny początek 310 • Derrida: przeciw strukturze 313 • Barthes: w stronę tekstu 317 • Foucault: podmiot i dyskurs 323 • Otwieranie semiologii 326 • Kristeva: w stronę intertekstualności 334 • Poststrukturalizm i inne „posty” 336 – 1. Poststrukturalizm i postmodernizm 338 – 2. Poststrukturalizm i ponowoczesność 339 • Podsumowanie 340 • Chronologia 344 • Bibliografia 352

XI. Michał Paweł Markowski DEKONSTRUKCJA 359

Dekonstrukcja czy dekonstrukcjonizm? 361 • Anatomia dekonstrukcji 363 • Inwencja 367 • Afirmacja 369 • Transcendencja 372 • Podejrzone referencje 374 • Ideologia estetyczna 377 • Dekonstrukcja i literatura. Podsumowanie 378 • Chronologia 381 • Bibliografia 384

XII. Anna Burzyńska FEMINIZM 389

Feminizmy 391 • Feminizm socjopolityczny 393 – 1. „Pierwsza fala” feminizmu: XIX/XX wiek – początek lat sześćdziesiątych 393 – 2. „Druga fala”: lata sześćdziesiąte, siedemdziesiąte i osiemdziesiąte 395 – 3. „Trzecia fala”: lata dziewięćdziesiąte 398 • Feminizm akademicki 399 • Krytyka rewizjonistyczna i ginokrytyka 403 • Ginokrytyka 405 – 1. Strategia pajęczycy, czyli arachnologia 409 – 2. „Ciemny Kontynent”, czyli *écriture feminine* 411 • Feminizm ponowoczesny 416 • Podsumowanie 425 • Chronologia 428 • Bibliografia 432

XIII. Anna Burzyńska GENDER i QUEER 439

Nowa wrażliwość 441 • *Gender* 442 • Esencjalizm przeciwko konstrukcjonizmowi 448 • Badania genderowe (*Gender Studies*) 450 • Butler i feminizm korporalny 454 • *Queer*, czyli myśl odmienności 458 • Badania queerowe (*Queer Studies*) 459 • Podsumowanie 464 • Chronologia 466 • Bibliografia 470

XIV. Michał Paweł Markowski PRAGMATYZM 475

Argument 477 • Przeciwno absolutom 477 • O doświadczeniu 479 • Dobroczynna interakcja 481 • Wspólnota interpretacyjna 483 • Esencje i konteksty 485 • Konsekwencje dla teorii 488 • Podsumowanie 490 • Chronologia 492 • Bibliografia 495

XV. Michał Paweł Markowski HISTORYZM 497

Liczba mnoga 499 • Złudzenia obiektywizmu 500 • *Facta ficta* 503 • Poetyka historii 504 • Poetyka kultury 508 • Podsumowanie 512 • Chronologia 514 • Bibliografia 516

XVI. Michał Paweł Markowski BADANIA KULTUROWE 519

Badania kulturowe i literaturoznawstwo 521 • Praktyki, symbole, ideologie 523 • Angielskie źródła 528 • Nowy wspaniały świat 531 • Mit i ideologia 533 • Wiedza / ujarzmienie / władza 535 • Podsumowanie 538 • Chronologia 541 • Bibliografia 545

XVII. Michał Paweł Markowski POSTKOLONIALIZM 549

Różne oblicza 551 • Literatura i opresja 554 • Przeklęty spadek 555 • Czy inni potrafią mówić? 557 • Podsumowanie 559 • Chronologia 561 • Bibliografia 564

Alfabetyczny spis definicji 567

Indeks rzeczowy 570

Indeks nazwisk 585